

ЗАКЛАДИ КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКОЇ СФЕРИ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ І ЇХ РОЛЬ У РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ

У статті комплексно розглянуто культурно-мистецькі заклади Тернопільської області та їх роль у розвитку туризму. Проаналізовано загальні особливості культурно-мистецької сфери регіону та детально зосереджено увагу на її компонентно-функціональній і територіальній структурі. Визначено ресурсний потенціал культурно-мистецьких закладів адміністративних районів. Виявлено головні проблеми функціонування даних закладів і запропоновано основні перспективні напрямки їх розвитку, як складової туристичних ресурсів Тернопільської області.

Ключові слова: заклад, культурно-мистецька сфера, туризм, ресурсний потенціал, мережа, геопросторова організація.

In the article presents the institutions of cultural and artistic areas that are involved in the development of tourism in the region. In the context multifaceted impact on the industry of tourism sphere of culture and art considered five levels of cultural tourism. Attention is focused on indicator level of the population cultural and art institutions in Ternopil region and its districts compared with the Ukrainian. Analyzed population figures visiting the main institutions of social and cultural services, which are determinative indicators of the prospects for their future use and investing in these funds. Detailed focus on component-functional and territorial structure of cultural and artistic areas in Ternopil region. In terms of involvement in the tourism business are considered cultural institutions clubs, leisure centers, recreation and entertainment, theatres, concert organizations, cinematography, art galleries, museums, historical and architectural reserves, universities, which train specialists for the area of culture and art, libraries, parks of culture and recreation, institutions of trade of cultural goods, art café. Identified the main problems in the functioning of institutions and the ways to overcome them. Outlined the basic perspective directions of development of cultural institutions and the arts as a part of tourism resources in Ternopil region. The conclusions about the feasibility and effectiveness of the interaction field of tourism and cultural areas in the region.

Keywords: institution, cultural and artistic areas, tourism, resource potential, chain, geospatial organization.

В статье комплексно рассмотрены заведения культуры и искусства Тернопольской области и их роль в развитии туризма. Проанализированы общие особенности сферы культуры и искусства региона и подробно сосредоточено внимание на ее компонентно-функциональной и территориальной структуре. Определен ресурсный потенциал заведений культуры и искусства административных районов. Выявлены основные проблемы функционирования данных учреждений и предложены основные перспективные направления их развития, как составной части туристических ресурсов Тернопольской области.

Ключевые слова: заведение, сфера культуры и искусства, туризм, ресурсный потенциал, сеть, геопространственная организация.

Актуальність проблеми. Одним із головних чинників розвитку галузі туризму в регіоні є використання ресурсів культурно-мистецької сфери. Це викликано тим, що в останній час, у зв'язку із процесами демократизації та гуманізації суспільного життя, все більше туристів ставлять собі за мету якомога більше досягнути у художньому плані, задовольнити власні

моральні та естетичні потреби. У цьому аспекті, доцільним є активне залучення у туристичний бізнес закладів культури і мистецтва різних форм власності, які виступають провідними об'єктами збереження, примноження та популяризації місцевих традицій та національного культурного надбання. Це створить не тільки якісний продукт культурного туризму, а й забезпечить передумови для покращення рівня соціокультурного обслуговування населення. Особливо важливим це є для регіонів із швидкими темпами розвитку туризму, густою мережею культурно-мистецьких закладів та творчим потенціалом населення. Виходячи із цього, нами було вирішено розглянути культурно-мистецькі заклади Тернопільської області і їх роль у розвитку туризму.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. На даний час відчувається нестача наукових праць, присвячених ролі закладів культурно-мистецької сфери у розвитку туризму в регіоні. Більшість досліджень проводились лише у контексті культурного туризму, де основна увага приділялась музеям, пам'яткам історії та культури. Заклади культури і мистецтва та їх залучення для потреб туризму, частково досліджували вітчизняні та зарубіжні вчені О.О. Бейдик, В.Е. Гордін, Н.В. Кузина, О.О. Любіцева, М.П. Мальська, Н.М. Моштаківа, І.Б. Соболев та ін. Недостатній рівень розробки з даної проблематики вимагає подальшого її вивчення та узагальнення.

Мета статті. Комплексно дослідити культурно-мистецькі заклади Тернопільської області у контексті розвитку туристичної галузі регіону та виявити проблеми їх функціонування і запропонувати основні напрямки перспективного використання.

Виклад основного матеріалу. Провідними факторами підвищення ролі культурно-мистецького напрямку у туризмі стали трансформаційні процеси в соціально-економічній сфері держави початку 1990-х років. Відбулися помітні зрушення у напрямку комерціалізації діяльності закладів сфери культури і мистецтва, а також впровадження інноваційно-видовищних програм і шоу-проектів. Але, незважаючи на швидкі темпи розвитку ринкових відносин, провідною ланкою у проведенні дозвілля туристів залишаються державні заклади культури і мистецтва – бібліотеки, музеї, художні галереї, архіви, заповідники, виставкові зали, цирку, театри, філармонії, концертні організації, мистецькі колективи, кінотеатри, кіновідеопрокатні підприємства, об'єднання, палаци і будинки культури, інші клубні заклади, культурно-інформаційні та культурно-просвітницькі центри, навчальні заклади культури і мистецтва, початкові спеціалізовані мистецькі навчальні заклади, парки культури та відпочинку тощо [4].

У контексті багатогранного впливу культурно-мистецької сфери на розвиток галузі туризму виділяють п'ять рівнів культурного туризму:

- професійний, що базується на професійних контактах;
- спеціалізований, головною метою якого є задоволення культурних потреб туриста;

- неспеціалізований, при якому споживання культурних благ є невід'ємною, суттєвою частиною, але не головною метою туристичної подорожі;
- супутній, де споживання культурних благ в ієрархії мотивації туриста займає досить низьку позицію і, відповідно, стає додатковою, необов'язковою складовою його туристичної поведінки [2].

На даному етапі, використовуючи базову мережу закладів культури і мистецтва Тернопільської області, необхідно, в першу чергу, покращити надання туристичних послуг супутнього і неспеціалізованого рівнів культурного туризму, а далі – розвивати спеціалізований і професійний.

На початок 2012 р. загальну структуру основних закладів культури і мистецтва Тернопільської області формували 923 заклади культури клубного типу, 915 бібліотек, 120 демонстраторів фільмів, 28 музеїв, 2 театри [7, с.393] та 3 концертні організації, серед яких – обласна філармонія. Основні показники рівня забезпеченості населення культурно-мистецькими закладами Тернопільської області та їх порівняння із загальноукраїнськими наведено у таблиці 1.

Таблиця 1

Показники рівня забезпеченості населення закладами культурно-мистецької сфери станом на 01.01.2012 р. (у розрахунку на 100 осіб)[7, с.395; 8, с. 480]

	Книжковий фонд бібліотек, примірників	Кількість місць у залах демонстрування фільмів	Кількість місць у клубних закладах
УКРАЇНА	696	1	10
Тернопільська обл.	755	1	18
Бережанський р-н	808	1	17
Борщівський р-н	668	-	29
Бучацький р-н	506	-	20
Гусятинський р-н	744	0,4	24
Заліщицький р-н	1029	4	27
Збаразький р-н	767	9	20
Зборівський р-н	919	1	31
Козівський р-н	891	-	18
Кременецький р-н	657	-	15
Лановецький р-н	1124	0,1	16
Монастирський р-н	1168	-	29
Підволочиський р-н	913	0,6	30
Підгаєцький р-н	924	-	31
Теребовлянський р-н	803	7	22
Тернопільський р-н	435	-	14
Чортківський р-н	680	-	18
Шумський р-н	1086	-	26
м. Тернопіль	650	1	1

Загалом рівень забезпеченості населення закладами у Тернопільській області набагато вищий, ніж в переважній більшості регіонів України та державі загалом, за винятком театрів, кінотеатрів, концертних організацій та інших некомерційних і комерційних закладів культури, дозвілля і розваг.

Одним із головних показників сучасного стану та перспектив розвитку закладів культурно-мистецької сфери є їх відвідування. Так у середньому за 2011 р. на 100 осіб населення припадало 39 відвідувань музеїв, 9 – театрів, 8 – концертних організацій. Загалом у даному році заклади культури і мистецтва відвідало 606,1 тис. осіб (театри – 97,3 тис, концертні організації – 82,3 тис., музеї – 426,5 тис.), що на 5,6 тис. більше ніж у попередньому 2010 р. [7, с. 394].

На території області загальне керівництво та основні функції адміністрування у державному секторі культури і мистецтва здійснює департамент культури, релігій та національностей Тернопільської обласної державної адміністрації, 17 відділів культури районних державних адміністрацій та управління культури і мистецтв Тернопільської міської ради. У напрямку урізноманітнення форм і методів культурно-просвітницької, художньо-творчої, науково-методичної та навчальної роботи спрямована діяльність обласного методичного центру народної творчості та обласного навчально-методичного центру. Особливе значення відводиться Тернопільській обласній інспекції пам'яток історії та культури.

Найбільш поширеними, доступними та первинними у задоволенні художніх, дозвіллевих потреб населення є державні заклади культури клубного типу (ЗККТ). Із загальної кількості клубних закладів всіх міністерств і відомств 94,1% розміщені у сільській місцевості. Найбільше ЗККТ у Зборівському районі – 80, а найменше у Підгаєцькому – 32. У Тернополі діє 3 клубних заклади. Кількість місць у клубних закладах області становить 191005, з них у сільській місцевості – 171640 (89,9%). Щодо забезпечення населення районів місцями у клубних закладах на 100 жителів, то воно найкраще у Зборівському і Підгаєцькому – 31 місце на 100 жителів, а найнижчі показники у Тернопільському – 14 та у м. Тернопіль – 1. Динаміка за період 1995-2011 рр. засвідчила скорочення кількості клубних закладів і повільний ріст забезпеченості населення місцями у них [7, с. 394]. Головним ЗККТ області є Тернопільський міський палац культури «Березіль» ім. Леся Курбаса, що вміщує понад 1000 глядачів. Діє також Український народний дім «Перемога» із прес-центром, виставковим залом, глядацькою залогою із кінопрофілем. У місті працюють будинки культури «Кутківці» і «Пронятин», є будинок науки і техніки залізничників. У адміністративних центрах районів функціонують районні будинки культури, центри народної творчості.

У Тернополі розташовані 2 центри дозвілля комунальної форми власності – обласний центр дозвілля «Терноцвіт» і центр дозвілля і

молодіжних ініціатив ім. О. Довженка (450 місць). Мережа приватних, комерційних установ охоплює центри дозвілля, культурно-дозвіллеві комплекси, спортивно-дозвіллеві комплекси, клуби-кафе, нічні клуби та інші. Саме вони користуються найбільшою популярністю у сучасної молоді. Переважна більшість згаданих закладів розміщені у Тернополі. Серед них – торгівельно-розважальний центр «Подільня», торгівельно-відпочинковий комплекс «Атріум», готельно-розважально-оздоровчий комплекс «Алігатор», розважальний центр «Arena Hall», розважальний комплекс «Amsterdam», «Club Riverpool», розважальний комплекс «Maxim»; працюють нічні клуби «Allure», «Bomba» та ін. У інших містах області заклади даного типу менш поширені, або знаходяться на етапі формування та пропонують менше відпочинково-дозвіллевих послуг.

Культурними центрами та об'єктами проведення дозвілля на території області залишаються театри. Тернопільський обласний академічний український драматичний театр ім. Т.Г. Шевченка є провідним театральним закладом області. У закладі працює понад 100 акторів та музикантів. Колектив здійснює гастрольну діяльність. У театрі відбуваються бенефіси, Всеукраїнські фестивалі. Глядацька зала на 600 місць, мала сцена на 80 місць. Тернопільський академічний обласний театр актора і ляльки розрахований на 234 місця. Гастролує в Україні й за кордоном. Демонструються вистави для дітей і дорослих. У приміщенні театру діє музей ляльок, подарунків і сувенірів [10, с. 419–424]. Формує туристичну привабливість області і Кінно-мистецький театр просто неба ім. Байди Вишневецького, у м. Збараж. На даний час у розпорядженні театру четверо коней. Кількість глядацьких місць – 300, у перспективі планується збільшення до 800.

Культурно-мистецьким закладом у Тернополі, що займається організацією концертів та пропагандою музичного мистецтва, є Тернопільська обласна філармонія. Концертний зал на 400 місць. Нині в репертуарі колективу – понад 40 концертних програм, з якими артисти гастролують на Тернопільщині, в Україні й за кордоном [10, с. 411–412].

Музеї області найактивніше задіяні у туристичній діяльності, що яскраво показують високі показники відвідування їх населенням. Із загальної кількості музеїв, які діяли в 2011 р., 14 – комплексні, 5 – літературні, 3 – історичні, 2 – художні, 3 – мистецькі, 1 – інший [7, с. 394]. Найбільшою популярністю користуються Тернопільський обласний краєзнавчий музей та Тернопільський обласний художній музей, у фондах яких зберігається відповідно 150 і 6 тис. експонатів. У районах області провідними культурно-просвітницькими закладами залишаються краєзнавчі музеї. Безперечними лідерами у рейтингу туристичної привабливості регіону із потужним культурно-пізнавальним потенціалом залишаються Національний заповідник «Замки Тернопілля», Кременецько-Почаївський державний історико-архітектурний заповідник та Державний історико-архітектурний заповідник у м. Бережани. Також варто додати, що

під час розробки туристичного маршруту важливе значення має мережа нерухомих пам'яток історії та культури, яких на державному обліку наприкінці 2011 р. перебувало 4087, з них 407 – археології, 2010 – історії, 131 – монументального мистецтва, 1521 – архітектури та містобудування, 17 – садово-паркового мистецтва, 1 – науки і техніки [7, с. 394].

Суб'єктами кінематографії є демонстратори фільмів, які здійснюють публічний показ фільмів (кінотеатри, міські та сільські кіноустановки, відеозали та відеоустановки). Із їх загальної кількості в області фактично працює 9 демонстраторів фільмів у містах та 13 – у сільській місцевості [7, с. 395]. Найбільше кінотеатрів зосереджено у Тернополі, і один із них – це 4-зальний мультиплекс «Сінема Сіті» у ТРЦ «Подільня». 4 зали кінотеатру розраховані на 592 особи (по 148 у кожному). Звук – Dolby Digital Surround EX. У 2-х залах демонструються фільми у форматі Dolby 3D. Кінотеатр «Палац кіно» розрахований на 218 місць. Звук – Dolby Digital EX+. Відбуваються покази і у кінозалі Українського дому «Перемога».

Варті уваги туристів у Тернополі художні галереї – Картинна галерея Тернопільської обласної організації національної спілки художників України, Тернопільська приватна АртГалерея, «Art Gallery» (ТРЦ «Подільня»). У них проводяться різноманітні виставки та реалізуються творчі проекти.

Зкладами підготовки кадрів у галузі культури і мистецтва, науково-культурними центрами є вищі навчальні заклади – Тернопільське вище училище культури, Тернопільське обласне державне музичне училище ім. С. Крушельницької, Тернопільський національний педагогічний університет ім. В. Гнатюка (Інститут мистецтв), Кременецький обласний гуманітарно-педагогічний інститут ім. Т. Шевченка, Чортківське педагогічне училище ім. О. Барвінського. У цих закладах проводиться, наукова, виховна і творча діяльність, діють художні колективи. Також в області на початок 2011-2012 н. р. діяло 53 спеціалізовані мистецькі навчальні заклади серед них: музичних шкіл – 39 (6003 учні), шкіл мистецтв – 8 (2168 учнів) та 6 художніх шкіл (716 учнів) [7, с. 396].

Бібліотеки здійснюють збирання друкованих і рукописних матеріалів, проводять їх опрацювання і відображення у каталогах, організовують відповідне їх зберігання, збереження і обслуговування ними читачів. На початок 2012 р. 88,3% бібліотек розміщувались у сільській місцевості. Кількість книжок і журналів становило 8152,9 тис. примірників, у тому числі у сільській місцевості – 5010,1 тис. (61,5%). Найвища забезпеченість населення книжковим фондом бібліотек у Монастириському і Лановецькому районах, а найменша у Тернопільському [7, с. 394-395]. У м. Тернопіль, окрім університетських, працюють ще 9 загальних і спеціальних бібліотек, а також 5 бібліотек для дітей. Провідним закладом бібліотечної системи області є Тернопільська обласна універсальна наукова бібліотека.

Складовою частиною культурної інфраструктури, що пов'язана із організацією дозвілля широких верств населення, є парки культури і відпочинку. Більшість великих парків розташовуються у районних центрах, більшості міст та селищ. Парки області вміщують понад 40 об'єктів дозвілля. У Тернополі створено Комунальне підприємство «Об'єднання парків культури і відпочинку м. Тернополя». До його складу входять: Старий Парк – пам'ятка садово-паркового мистецтва місцевого значення, Парк ім. Т. Шевченка, який знаходиться на березі Тернопільського ставу та Парк Національного Відродження, де розміщене Співоче Поле – архітектурний комплекс для масових культурно-мистецьких та громадсько-політичних заходів на 1100 осіб і амфітеатр на 4600 глядачів [10, с. 323].

Творчі події, такі як виставки, презентації, літературні читання, відбуваються у Тернополі в книгарнях – «Дім книги», «Є», «Ярослав Мудрий», «Знання», «Мандрівець», літературно-мистецькому магазині-салоні «Джура»; художніх магазинах – «Канцелярка», «Picasso», «АртГалерея», «Українські сувеніри», магазині-салоні «Творчість», етномайстерні «Коза-дереза». Надають послуги у сфері музичного мистецтва і концертно-видовищної діяльності музичний центр «Бастер» і музичний салон «Шлягер». Важливе значення у розвитку туризму мають арт-кафе, де, окрім кухні і сервісу, особливу увагу приділяють інтер'єру та розвагам відвідувачів. У Тернополі це – арт-клуб «Коза», ресторан «Шинок», мистецька галерея «Бункермуз», Кнайпа «1540», ірландський паб «Patrick», пивний клуб «Хмільне щастя», пивні ресторани «Файне місто Тернопіль» і «Munchausen bierstube», окремий зал у барі «Ретро» – «Ретро Театральне», ресторан «Art Avenue». Важливе значення у контексті перспектив і планування розвитку туризму в області займає вивчення ресурсного потенціалу закладів культури і мистецтва (рис. 1). Аналізуючи карту ресурсного потенціалу культурно-мистецьких закладів Тернопільської області яскраво видно, що найкраще забезпечення населення даними закладами у західних, східних і північних районах області.

Високий потенціал закладів культури і мистецтва простежується у сільській місцевості та малих міських поселеннях, при яких діє велика кількість творчих колективів та аматорів народного мистецтва, які працюють у різноманітних видах і жанрах художньої творчості. У той же час заклади Тернополя та інших міст володіють кращим кадровим і матеріально-технічним забезпеченням, набагато кращою транспортною доступністю та широким колом споживачів їхньої продукції.

Сьогодні заклади культури і мистецтва у контексті розвитку туризму в регіоні мають цілу низку проблем:

- відсутність цілісної програми розвитку туризму із залученням інфраструктури, кадрового і творчого потенціалу культурно-мистецької сфери;

- недостатність видатків державного бюджету, інвестиційних залучень для розвитку даних закладів як об'єктів туризму;
- низька координованість у спільній діяльності управлінських підрозділів різних рівнів туризму та культури і мистецтва;
-

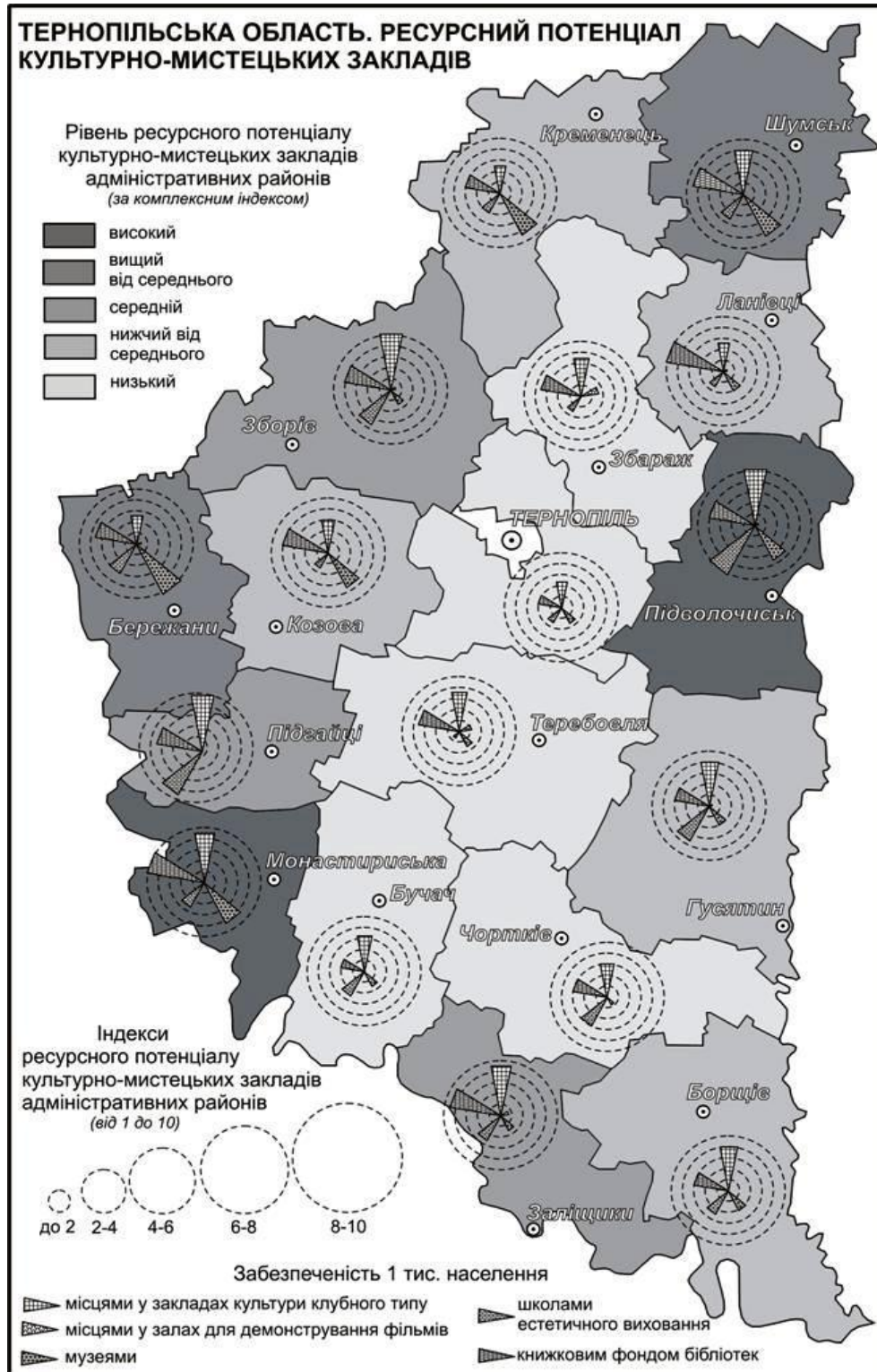

Рис. 1. Ресурсний потенціал культурно-мистецьких закладів Тернопільської області

- місцеві громади проявляють слабку ініціативу щодо залучення інвестицій у розвиток туристичного бізнесу на їх територіях;
- неповна інформаційна та рекламне забезпечення популяризації послуг сфери культури і мистецтва;
- застаріла матеріально-технічна база закладів, особливо у сільській місцевості;
- недостатній рівень та незначна кількість культурних, творчих запитів населення та потреб у соціально-культурному обслуговуванні.

Але, незважаючи на суттєві проблеми, все ж таки відбувається помітний поступ Тернопільської області у напрямку розвитку туризму із використанням об'єктів культурно-мистецької сфери. Загалом, опираючись на наявний ресурсний потенціал регіону, можна окреслити основні перспективні напрямки розвитку закладів культури і мистецтва у даному аспекті, а саме:

- всебічне дослідження та вивчення ролі ресурсів культурно-мистецької сфери регіону у розвитку туризму із подальшим практичним застосуванням їх результатів;
- фінансова підтримка та створення умов для впровадження і розвитку культурно-мистецьких проектів;
- популяризація і всебічна реклама культури Тернопільщини, подій культурного життя у засобах масової інформації та створення привабливого мистецького бренду області, її районів, міст тощо;
- підготовка та ознайомлення кадрів сфери культури і мистецтва із основами туристичного менеджменту, основами маркетингу для просування своїх послуг і їх елементів на туристичному ринку;
- залучення культурно-мистецької інфраструктури до різноманітних масових туристичних заходів, проведення на їх базі різножанрових фестивалів, конкурсів, творчих зустрічей, розваг і дозвілля, враховуючи особливості традицій та історико-культурного розвитку регіону та сучасні соціокультурні потреби населення;
- виховання мистецько-освічених громадян, їх залучення до різноманітних культурно-дозвіллевих заходів, особливо молоді, використовуючи заохочення;
- розвиток культурного туризму у різних напрямках, де основним його ресурсом мають виступити культурна спадщина області, народна творчість населення тощо;
- підвищення якості, доступності соціально-культурного обслуговування, його адаптації до сучасних модернових різновекторних потреб населення.

Висновки. Загалом, підсумовуючи усе викладене вище, можна зауважити, що культурно-мистецька сфера Тернопільської області, із наявною інфраструктурою та творчим потенціалом, посідає вагоме значення у контексті розвитку туризму в регіоні. Згадані заклади та

об'єкти виступають одним із основних ресурсів для проведення культурного, творчого та інших видів дозвілля туристів. Вони мають значну перспективу у своєму розвитку при значній підтримці та раціональному використанні. Підвищення якості та кількості послуг сфери культури і мистецтва забезпечить розвиток не тільки культурного туризму, а й збільшить потік в'їзних туристів. Це дасть можливість використовувати прибутки від туризму на дослідження, утримання, відновлення та популяризацію національної культурної спадщини.

Використані джерела:

1. Бейдик О.О. Рекреаційно-туристські ресурси України: Методологія та методика аналізу, термінологія, районування: Монографія / О.О. Бейдик – К.: ВПЦ «Київський університет», 2001. – 396 с.
2. Годин В.Э. Роль сферы культуры в развитии туризма в Санкт-Петербурге. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.hse.ru/data/755/478/1239/1ГординВЭ_статья_4.doc
3. Заклади культури і мистецтва / Сайт Головного управління статистики у Тернопільській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.te.ukrstat.gov.ua>.
4. Закон України «Про культуру» від 14.02.2010 р. №2778-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – №24. – Ст. 168 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2778-17>.
5. Любіцева О.О. Ринок туристичних послуг / О.О. Любіцева. – К.: «Альтерпрес», 2002. – 436 с.
6. Моштаківа Н.В. До питання суспільно-географічного дослідження сфери культури регіону / Н.В. Моштаківа // Часопис соціально-економічної географії: міжрег. зб. наук. праць. – Харків: ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2010. – №9 (2). – С. 170–178.
7. Статистичний щорічник Тернопільської області за 2011 р. Головне управління статистики у Тернопільській області/ За ред. В. Г. Кирича. – Тернопіль, - 2012. – 470 с
8. Статистичний щорічник України за 2011 рік / Державна служба статистики України: за ред. О.Г. Осауленка; від. за вип. О.Е. Остапчук. – К.: ТОВ «Август Трейд», 2012. – 560 с.
9. Стебельська О.С. Сучасний стан галузі культури в Тернопільській області / Стебельська О.С. // Матеріали Міжнародної наук.-практ. конф. IX Культурологічні читання пам'яті В. Подкопасєва 2-3 червня 2011 р., Том I. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://culturalstudies.in.ua/knigi_12_47.php.
10. Тернопільський Енциклопедичний Словник. – Тернопіль: ВАТ ТВПК «Збруч», 2008. –Т. 3. П – Я. – 708 с.
11. Топчієв О.Г. Основи теорії суспільної географії / О.Г. Топчієв. – Одеса: Астропринт, 2001. – 559 с.
12. Шаблій О.І. Основи загальної суспільної географії / О.І. Шаблій. – Львів: Вид. центр ЛНУ ім. І.Франка, 2003. – 444 с.

УДК 911.3

Воловик Л.М.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНОГО КОМПЛЕКСУ СТОЛИЧНОГО РЕГІОНУ (НА ПРИКЛАДІ КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

Розкрито значення рекреаційно-туристичного комплексу Столичного регіону (на прикладі Київської області), схарактеризовано рекреаційно-туристичний потенціал регіону, розглянуто основні групи чинників, їх склад та ступінь впливу на територіальну організацію рекреаційно-туристичної діяльності Київської області.

Ключові слова: рекреація, туризм, чинники, природні ресурси, екологічна ситуація, Столичний регіон.